

KIRKKOJEN JA KOMMUNISMIN KAKSINKAMPAILU ITÄ- EUROOPASSA

Luku 15 – Ydinsisältö

Kiovan Venäjä eli *Kiovan Rusj* oli Itä-Euroopassa 800-1100-luvuilla olemassa ollut valtakunta.

Kiovan patriarkka tuomitsi Venäjän toimet

ULKOMAAT | JULKAISTU 20.04.2014 08:48

12

Kiovan patriarkka Filaret.

Lehdet: Putin uhkasi Barrosoa – "Voin vallata Kiovan kahdessa viikossa"

ULKOMAAT 1.9.2014 19:20 Päivitetty 1.9.2014 19:48

Laura Halminen HELSINGIN SANOMAT

ALEXEI DRUŽININ / AFP

Venäjän presidentti Vladimir Putin kannusti omiaan Judon MM-kisojen katsomossa 31. elokuuta Tšeljabinskissä.

Kiova – ukrainalainen vai venäläinen kirkko?

- Ukrainalaiset ja venäläiset ovat kiistelleet Kiovan valtion olemuksesta.
- Ukrainalaiset katsovat Kiovan ensisijaisesti ukrainalaiseksi ja ajattelevat, että Moskovan patriarkaatti on yhteistyössä Venäjän valtion kanssa sortanut ukrainalaisia.
- Venäläiset taas katsovat, että Kiova on vanhavenäläinen valtio, jonka aikana itäslaavit eivät vielä olleet jakautuneet ukrainalaisiksi, venäläisiksi ja valkovenäläisiksi. Venäläisten mukaan Moskovan kirkko on jatkanut Kiovan perinnettä.

Venäjän kirkkohistoria

ORTODOKSISEN KIRKON VAIHEITA VENÄJÄLLÄ

- 900-l. kristinusko saapuu Venäjälle: Ruhtinas Vladimir kääntyy kristityksi v.998.
- 1400-l. Bysantti kukistuu – Moskovasta ”kolmas Rooma”. Kirkolla paljon maallista valtaa.
- 1600-l. Pietari Suuren uudistus: kirkosta tehdään valtiovaltaa palveleva laitos.
- 1917 vallankumous – Venäjästä tulee Neuvostoliitto, marxismi-leninismi. Kirkko ja valtio erotetaan, uskontoa ja kirkkoa vainotaan, uskontoa harjoitetaan salaa.
- 1991 Neuvostoliitto romahtaa – ortodoksisen kirkon asema paranee.
- 1997 uusi uskontolaki: ortodoksiselle kirkolle sekä juutalaisuudelle ja islamille annetaan laaja toimintavapaus, muiden kirkkojen ja uskontojen toimintaa rajoitetaan.

Venäjän kirkko kommunismin puristuksissa

MARXILAINEN USKONTOKRITIIKKI

- Neuvostoliiton aikana 1900-l. yritettiin tuhota uskonto ja korvata se marxismi-leninismi –ideologialla
- Marxisin mukaan todellisuus on perimmältään materialistinen eikä minkäänlaista jumalaa ole olemassa. Uskonto on osa ideologiaa, jolla riistäjät pitävät yllä valtaansa (*”uskonto on oopiumia kansalle”*).
- Lenin (1870-1924): *”Täytyy taistella kaikkea uskontoa vastaan. Se on ateismin perusasioita.”*
- Uskonto kuihtuisi pois, kun yhteiskunnallinen riisto lakkaisi köyhälistön vallankumouksen myötä.

- Lenin: ”*Uskonto ei ole yksityisasia, vaan puolueen tehtävänä on ideologinen taistelu kaikenlaista uskonnollista työläisten huijaamista vastaan.*”

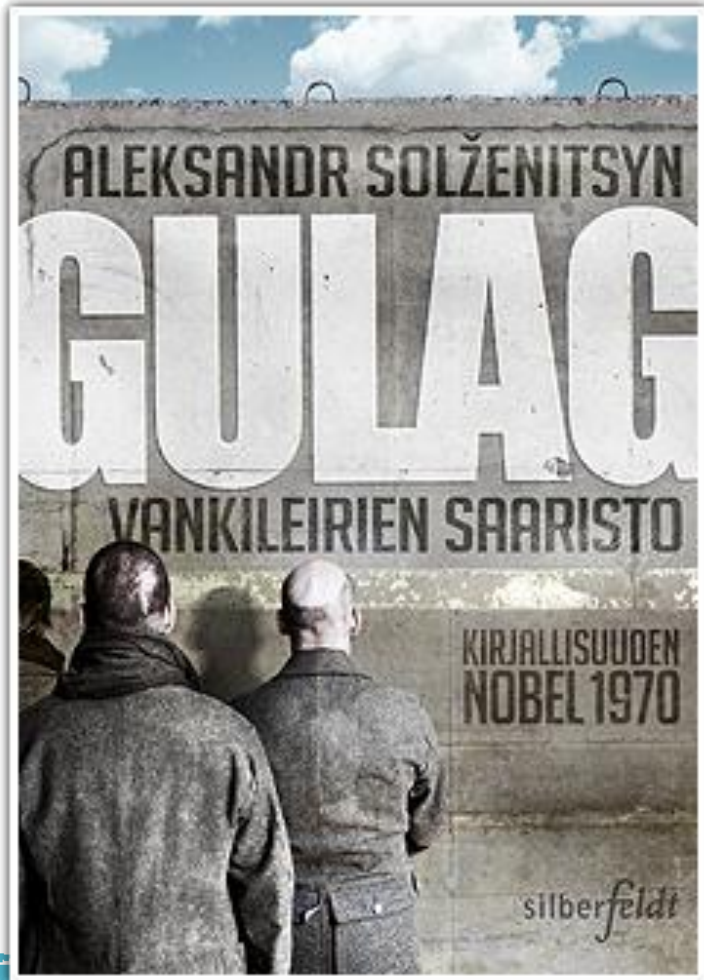
Uskonnonvastainen taistelu

kristinusko	marxismi-leninismi
kirkkovuosi	kommunistinen kalenteri
uskonnollinen juhlapyhä	kommunistinen lauantai (palkaton työpäivä, yleensä pääsiäislauantai)
kaste	perheen onnellisuuden juhla
kirkollinen vihkiminen	siviilivihkiminen
hautaan siunaaminen	punaiset hautajaiset

Raskain vainojen aika alkaa 1930-luvulla

- 1930-luvun alussa Stalin ryhtyi toteuttamaan maaseudun pakkokollektivisointia. Maa otettiin pois kulakeilta eli aatelisilta talonpojilta ja nämä surmattiin tai siirrettiin valtion yhteistiloille.
- Kirkko menetti uskollisimman tukiryhmänsä.
- Maaseudun kirkot suljettiin, muutettiin muihin tarkoituksiin tai purettiin.
- Moskovan yksi suurimmista kirkoista, Kristus Vapahtajan kirkko, räjäytettiin. Tilalle suunniteltiin Kansojen Palatsia, lopulta monttuun avattiin maauimala 1960-luvulla.
- Arviolta 136 000 pappia, piispaa, munkkia ja nunnaa vangittiin ja tuomittiin vankileireille.

Moskovan suurin rakennus, Kristus Vapahtajan katedraali, tuhottiin perustuksiaan myöten räjäyttämällä 1931.

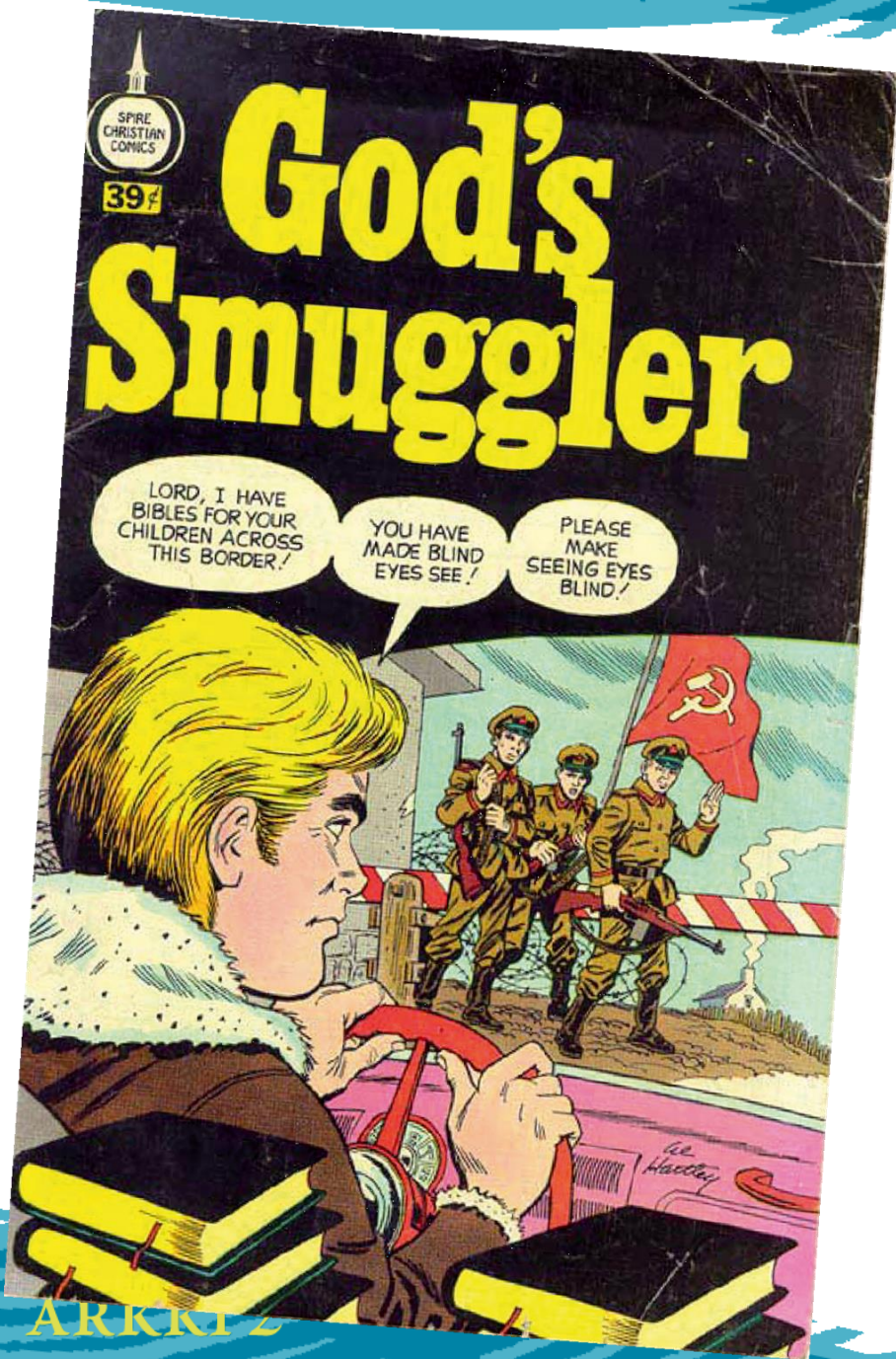

Kirkon asema paranee II maailmansodan aikana

- Sodan aikana neuvostohallitus tarvitsi Saksan vastaiseen sotaan kaiken mahdollisen tuen ja käytti hyväkseen kirkon perinteistä roolia venäläisen isänmaallisuuden ja puolustustahdon tukijana.
- Kirkko sai vapaammat toimintamahdollisuudet ja vastavuoroisesti tuki sodankäyntiä keräämällä varoja sitä varten.
- Uusi uskonnonvastainen kampanja käynnistyi Nikita Hrustsevin kaudella 1958 - 64.

"Jumalaa ei ole"

Kristinusko muualla Itä-Euroopassa kommunismin aikana

- noudatettiin pääosin Neuvostoliiton kielteistä uskontopolitiikkaa 1900-luvulla
- Esimerkiksi Virossa, Latviassa ja DDR:ssä protestanttiset kirkot kutistuivat pieniksi vähemmistökirkoiksi.
- paavi Johannes Paavali II:lla vaikutusta Puolan solidaarisuus-liikkeen nousuun 1980-luvulla
→ johti Euroopan kansandemokratioiden kaatumiseen
- nykyisin kirkoilla täysi toimintavapaus

Kirkko alkaa vahvistua 1980-luvulla

- Mihail Gorbatsovin käynnistämä avoimuus (*glasnost*) ja talouden uudistaminen (*perestroika*), johti siihen, että myös kirkot saivat lisää liikkumatilaa.
- Kiovan kasteen 1000-vuotisjuhlaa saatiin viettää 1988 uudessa, vapautuneemmassa ilmapiirissä.

Uusi alku 1990-luvulla

- 1990-luvulla Neuvostoliitto hajosi, mikä johti kirkon vapautumiseen.
- Omaisuutta palautettiin ja rakennettiin paljon, muun muassa Moskovan Kristus Vapahtajan kirkko rakennettiin uudelleen.
- Ortodoksisen kirkon asema on noussut tärkeäksi, muiden uskonnollisten ryhmien toimintaa jopa rajoitettu

Vuoden 1997 uskonnonvapauslaki

- Tunnustaa ortodoksisuuden erityisen merkityksen Venäjän historiassa
- Ilmaisee kunnioituksen kristinuskkoa, islamia, buddhalaisuutta ja juutalaisuutta kohtaan.

Uskonnollisuus Venäjällä

- Ateistien määrä romahtanut – uskovien määrä kasvaa
- Julkinen uskonnonharjoitus kasvussa
- Luottamus kirkkoa kohtaan vahva
- Neuvostoliiton ajan seurauksena ihmisillä on yhä heikot tiedot uskonnoista
- Uskonnonopetusta kouluissa käynnistellään ensimmäistä kertaa lähes sataan vuoteen.

Kotimaa 3.5.2013 klo 14:29 | päivitetty 3.5.2013 klo 14:29

Uskonto palasi kouluun Venäjällä

Uskonnon opetus on aloitettu Venäjän kouluissa lähes 100 vuoden tauon jälkeen. Oppilailla on valittavana kuusi eri vaihtoehtoa, joista kristinuskoa edustaa ortodoksinen uskonto.

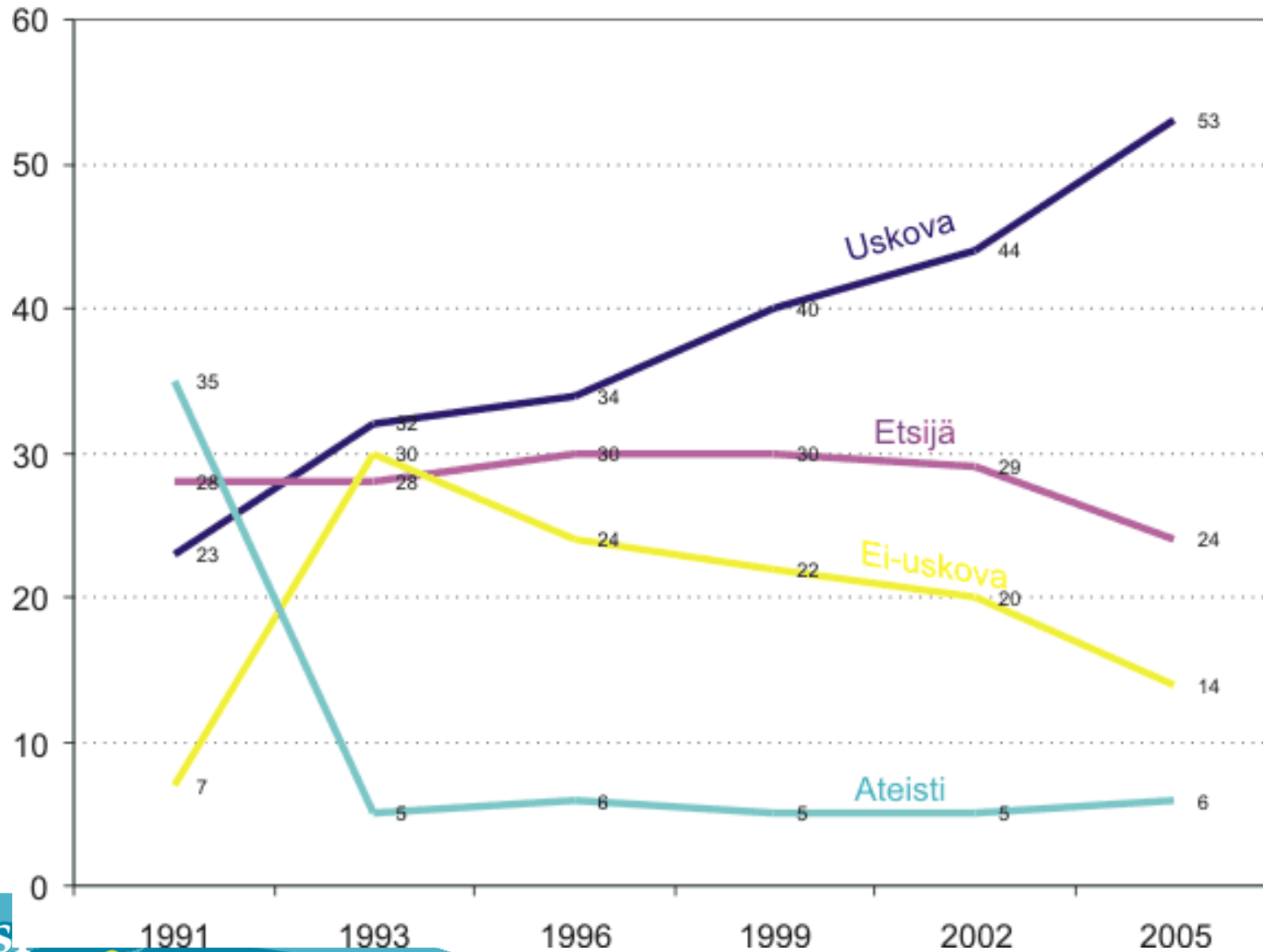
[Suosittele](#) Rekisteröidy ja näe, mitä kaverisi suosittelevat.

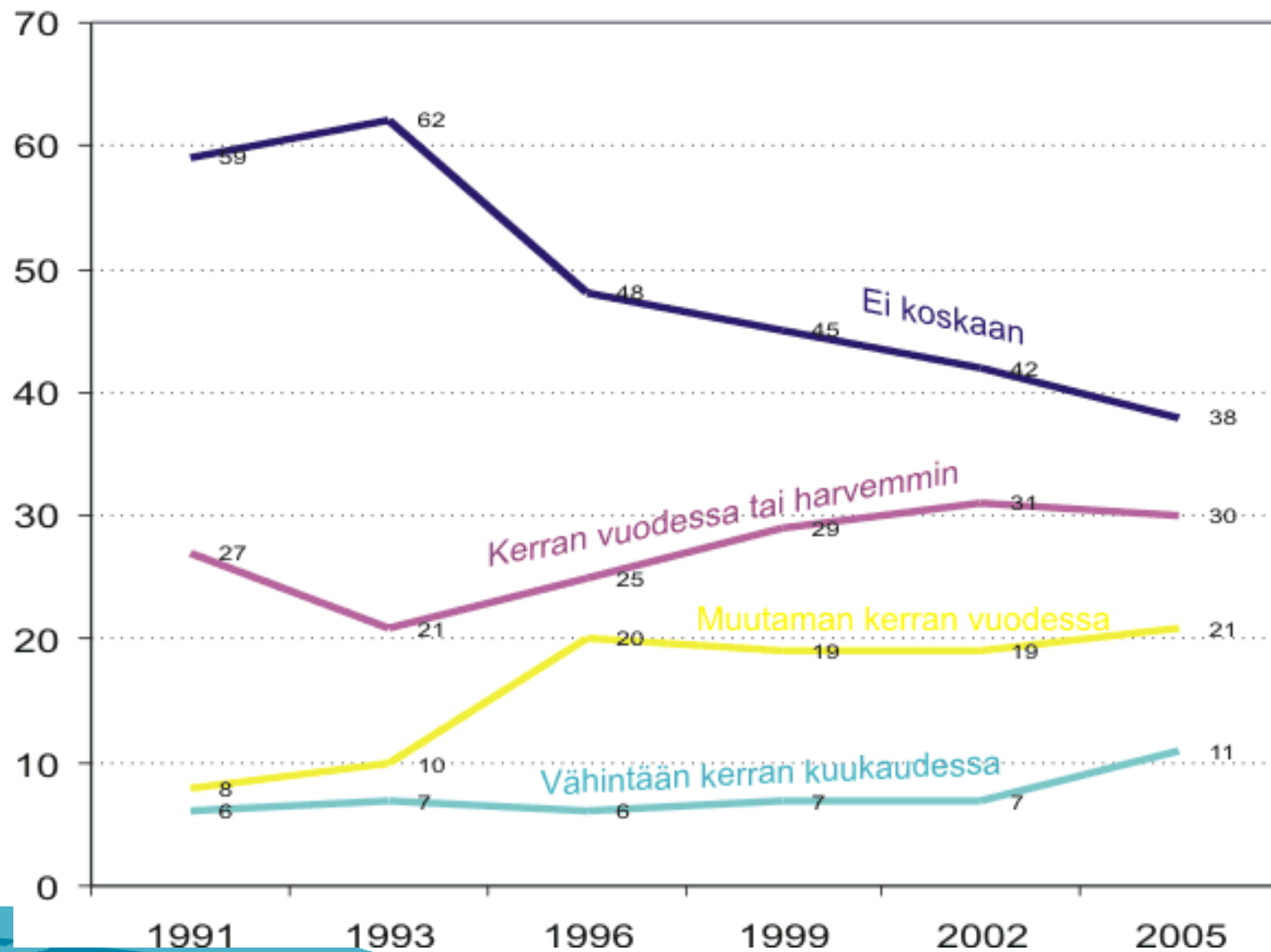
Zaozeren kylän lapsia koulunsa uskontotunnilla. Kuva: Pertti Huotari / Yle

Uskonnollisuuden asteet Venäjällä vuosina 1991–2005 (%)

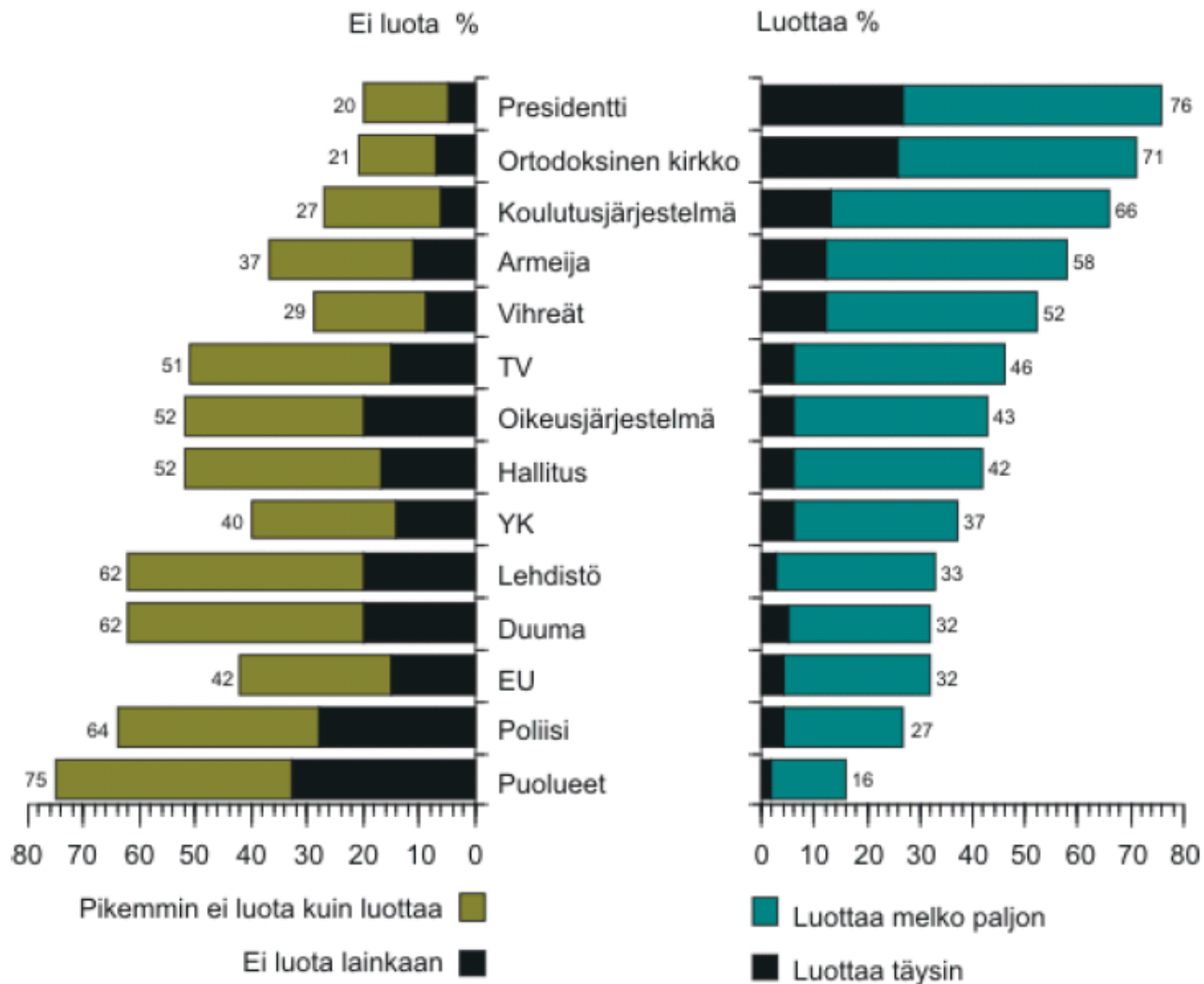

Jumalanpalvelukseen osallistuminen Venäjällä vuosina 1991–2005 (%)

Venäläisten luottamus eri instituutioihin vuonna 2005 (%)

Venäjän kirkko tilastoina

	1914	1939	1988	1996	2006
Kirkkoja	54 000	200	7 000	20 000	27 000
Pappeja	51 000	200	7 000	13 000	29 000
Luostareita	1 000	-	21	337	713
Pappis- seminaareja	57	-	3	50	75

Irti Neuvostoliitosta – irti Venäjän kirkosta?

- Neuvostoliiton raunioille syntyneissä itsenäisissä valtioissa alettiin pohtia, onko kirkolla tulevaisuutta entisen emämaan yhteydessä.
- Esimerkiksi Viron ortodoksinen kirkko erosi 1990-luvulla Moskovan patriarkaatin alaisuudesta ja liittyi takaisin Konstantinopolin patriarkaatin yhteyteen.
- Tämä johti Moskovan ja Konstantinopolin ehtoollisyhteyden katkeamiseen muutamaksi kuukaudeksi.

Ekumeeninen patriarkka Bartolomeos vieraili Virossa vuonna 2000.
 Kuva Tallinnassa Kristuksen kirkastumisen katedraalin alttarista liturgian yhteydessä.
 Kuvassa edessä vasemmalta tuolloinen Helsingin metropoliitta Leo, arkkipiispa Johannes ja patriarkka Bartolomeos. (Photo: Heikki Kaski)